

הסכמה מדומה? מחויבות לעקרונות דמוקרטיים בקרב מצביעי הקואליציה לעומת מצביעי האופוזיציה

ינואר 2025

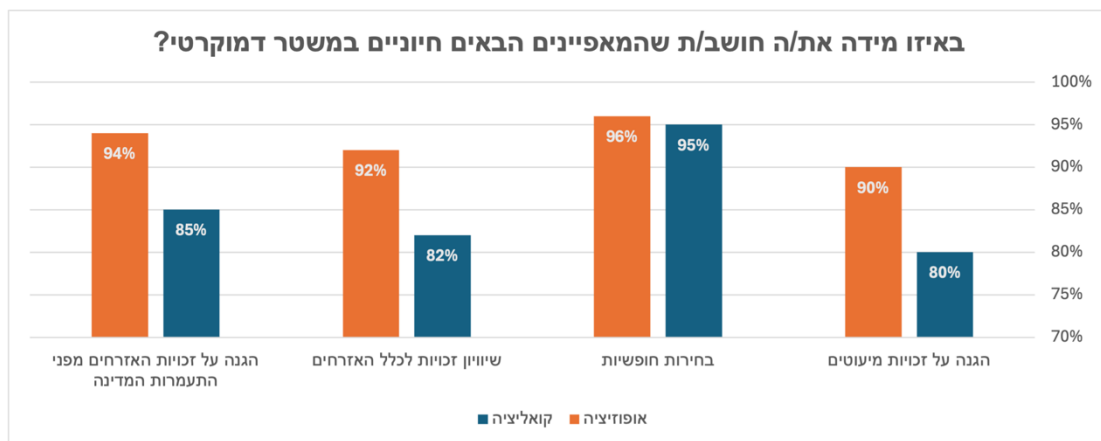
דורון שטרן
מתמחה, המכון לחירות ואחריות

סקרים של המכון לחירות ואחריות מראים כי ישנה הסכמה חוצת מגזרים ואידיאולוגיות לגבי ההעדפה של המשטר הדמוקרטי במדינת ישראל על פני משטרים אחרים. עם זאת, נשאלת השאלה האם כאשר יורדים לפרטי המאפיינים וההיבטים שצריכים להתקיים בדמוקרטיה ניתן למצוא הסכמה דומה או שמא נמצא הבדלים בין קבוצות שונות.

המכון לחירות ואחריות בוחן בסקריו את תפיסות הציבור ביחס לשורה של מאפיינים הנוגעים בשוויון, חופש הביטוי ושלטון החוק. נכון לדצמבר 2024, כאשר שואלים את הציבור באיזו מידה כל אחד מהמאפיינים הדמוקרטיים חיוני למדינה דמוקרטית, מזהים הסכמה כמעט רחבה בקרב מצביעי הקואליציה והאופוזיציה (בקרב המשיבים מהמגזר היהודי).

למשל, רוב מוחלט (מעל 80%) ממצביעי הקואליציה והאופוזיציה חושבים שמדינה דמוקרטית צריכה להגן על זכויות מיעוטים, לאפשר לבחור את המנהיגים שלהם בבחירות חופשיות ולאפשר שוויון זכויות ושוויון בפני החוק לכלל אזרחיה.

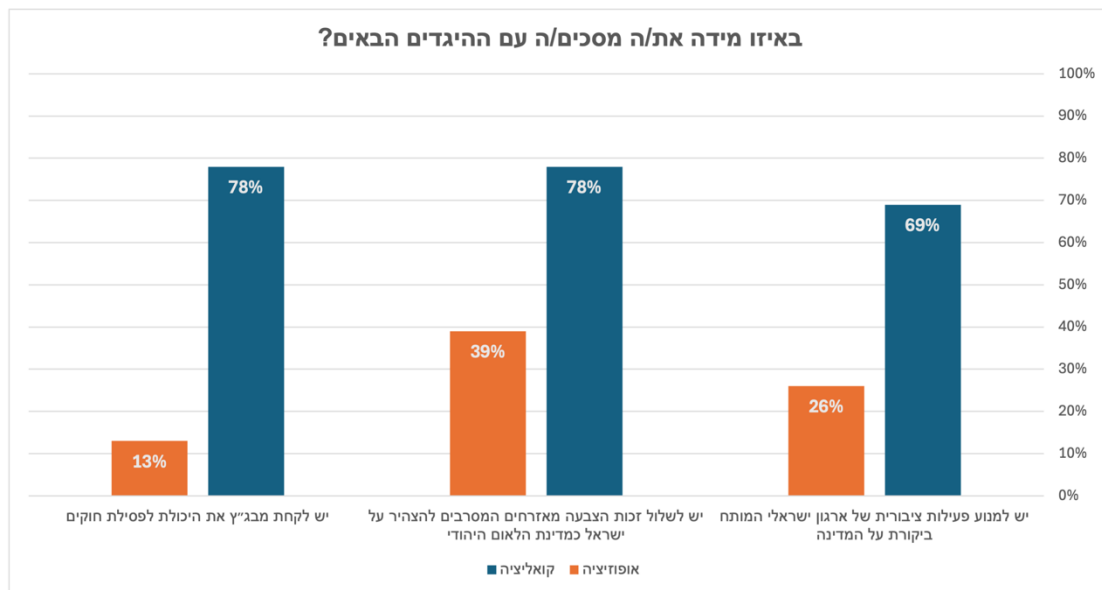

יחד עם זאת, כאשר הם נשאלו על תמיכתם בהיבטים ספציפיים שצריכים להתקיים בדמוקרטיה, ניתן לראות הבדלים משמעותיים בין שתי הקבוצות. למשל, בסקר בדצמבר 2024, נבחנה השאלה האם לדעת המשיבים צריך למנוע פעילות ציבורית של ארגון ישראלי אשר מותח ביקורת על ישראל. נמצא כי 47% מכלל המשיבים הסכימו עם טענה זו. אולם, רק 26% ממצביעי האופוזיציה הסכימו לעומת 69% ממצביעי הקואליציה.

בנוסף, 59% מכלל משיבי הסקר הסכימו שיש לשלול את זכות ההצבעה מאזרחים שלא מסכימים להצהיר על מדינת ישראל כמדינת הלאום של העם היהודי. גם במקרה הזה, 78% ממצביעי הקואליציה הסכימו, לעומת 39% ממצביעי האופוזיציה.

שאלה נוספת בחנה האם הציבור חושב שיש לקחת מבג"ץ את הסמכות לפסול חוקים שהתקבלו על ידי כנסת. 54% מכלל המשיבים הסכימו עם טענה זו. אולם, רק 13% בלבד ממצביעי האופוזיציה הסכימו עם טענה זו לעומת 78% ממצביעי הקואליציה.

מגמות אלו משקפות את המתח שבין האידאולוגיה הפוליטית לבין עקרונות הדמוקרטיה. הפערים באים לידי ביטוי בסוגיות כמו סמכויות בית המשפט העליון, שלילת זכות ההצבעה על בסיס דעה פוליטית והגבלת חופש הביטוי. נתונים אלה מעידים על פערים משמעותיים בין הגושים הפוליטיים בשאלות מהותיות לדמוקרטיה, ומעלים חשש לפגיעה ביציבות ובחוסנה הדמוקרטי של המדינה. בראיה לעתיד, לאזרחים חלק מרכזי בצמצום פערים אלו ובקידום שיח מאחד. יש לקדם מאמצים לטובת חיזוק שיח אזרחי וחינוך לערכים משותפים, שיבטיחו יציבות וחוסן חברתי.